

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-6>

УДК 336.531.1

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ: ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

FINANCING OF NATURE RESERVE TERRITORIES: FORMS, METHODS AND INSTRUMENTS

Біляк Юлія Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9766-4780>**Громов Сергій Сергійович**

аспірант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8514-3316>**Biliak Yuliia, Gromov Sergiy**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Виявлено, що існуючий інструментарій фінансування територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) охоплює надмірно звужений спектр форм, методів та інструментів фінансово-інвестиційного забезпечення розбудови інфраструктури природно-заповідної справи, що не дає можливості використати потенціал зростання інвестиційних вливань у даний сегмент природоохоронної діяльності, виходячи з глобальних трендів та екзогенних ризиків і викликів. Обґрунтовано, що поглиблення ринкових трансформацій у сфері господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу створило інституційні передумови для використання методів позабюджетного фінансування природно-заповідної справи через залучення коштів підприємницьких структур, громадських організацій та міжнародних фінансово-кредитних організацій. Встановлено, що основними інструментами фінансування територій ПЗФ виступають: 1) асигнування (виділені кошти з централізованих та децентралізованих джерел на потреби суб'єктів природно-заповідної справи); 2) емісія цінних паперів; 3) субвенції, дотації та субсидії (пряма та непряма бюджетна підтримка розвитку природно-заповідних територій); 4) гранти та філантропічні внески; 5) компенсації та відшкодування (бюджетні виплати суб'єктам природокористування, котрі понесли збитки та втрати внаслідок переведення земель у статус природно-заповідних територій); 6) пайова участь; 7) кредити та позики; 8) факторинг.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, фінансово-інвестиційне забезпечення, природно-заповідна справа, місцеві бюджети, власні кошти, проектне фінансування, краудфандинг.

It has been found that the existing instruments for financing nature reserve areas (NRAs) cover an excessively narrow range of forms, methods and instruments for financial and investment support for the development of nature reserve infrastructure, which does not allow the potential for growth in investment inflows into this segment of nature conservation activities to be exploited, based on global trends and exogenous risks and challenges. It has been established that the main sources of financial and investment support for projects to develop the network of nature conservation infrastructure are the state budget and local budgets. It has been substantiated that the deepening of market transformations in the sphere of economic development of natural resource potential and the enhancement, preservation and restoration of biodiversity have created institutional prerequisites for the use of extra-budgetary financing methods for nature conservation through the involvement of funds from business structures, public organisations and international financial and credit organisations. It has been proven that in the context of land deregulation and corporatisation of certain segments of the natural resource sector of the national economy, additional prerequisites are being created for the implementation of projects to develop the infrastructure of nature conservation on the basis of public and private partnership agreements. It has been determined that the institutionalisation of crowdfunding, which is a collective collaboration of people who voluntarily pool their funds to develop a network of infrastructure facilities for nature conservation, is a key element in diversifying the sources and methods of financing protected areas. It has been established that the main instruments for financing NRAs are:

1) appropriations (funds allocated from centralised and decentralised sources for the needs of nature conservation entities); 2) issuance of securities; 3) subventions, grants and subsidies (direct and indirect budgetary support for the development of nature conservation areas); 4) grants and philanthropic contributions; 5) compensation and reimbursement (budget payments to nature users who have suffered losses and damages as a result of the transfer of land to the status of nature conservation areas); 6) equity participation; 7) credits and loans; 8) factoring.

Keywords: nature reserve fund, financial and investment support, nature conservation, local budgets, own funds, project financing, crowdfunding.

Постановка проблеми. Система фінансування територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) виступає важливою складовою усієї архітектури управління природно-заповідною справою. Така система у даний час охоплює надмірно звужений спектр методів та інструментів фінансово-інвестиційного забезпечення розбудови інфраструктури природно-заповідної справи, що не дає можливості використати потенціал зростання інвестиційних впливів у даний сегмент природоохоронної діяльності з огляду на глобальні тренди та екзогенні ризики і виклики. Існуюча система фінансування територій ПЗФ не враховує повною мірою виклики, пов'язані з вимогами ЄС щодо розширення площі природно-заповідних територій, а також виклики післявоєнного відновлення пошкоджених та знищених активними бойовими діями природних біогеоценозів. Необхідність дотримання вимог ЄС та врахування викликів післявоєнного відновлення детермінують доцільність диверсифікації форм, методів та інструментів фінансування потреб інфраструктурного облаштування територій ПЗФ, а також рекреаційного освоєння даної категорії земель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість праць вітчизняних вчених присвячені розкриттю сутнісно-змістовних характеристик фінансування територій ПЗФ, виокремленню методів та джерел бюджетного та позабюджетного фінансування природно-заповідної справи, ідентифікації форм поєднання публічних та корпоративних фінансових ресурсів задля фінансування проєктів розбудови інфраструктури природоохоронних територій.

Авторський концепт щодо формування сучасного інструментально-методологічного забезпечення фінансування територій природно-заповідного фонду сформулювали С. Колонтай та В. Соколовська, які розглядають такий набір методів та інструментів: бюджетні асигнування (бюджети різного рівня); кошти, акумульовані за рахунок економічної діяльності об'єктів природно-заповідного фонду; грантове фінансування; спонсорські пожертви [8]. Підвищення резуль-

тативності позабюджетного фінансування природоохоронних територій значною мірою залежить від інституціоналізації додаткових видів діяльності на цих територіях у відповідності з передовою іноземною практикою та природоохоронними директивами Європейського Союзу. Повільна імплементація таких видів діяльності не дає можливості підвищити рівень комерціалізації освоєння екосистемних послуг, котрі продукуються флористичною та фауністичною складовими біорізноманіття, сконцентрованого на землях природно-заповідного фонду.

Доцільність урізноманітнення форм фінансування територій ПЗФ певною мірою обґрунтовується М. Хвесиком та І. Бистряковим. На їх думку, господарська діяльність потребує оновлених організаційних форм, створених на засадах спеціалізованої методології, яка дасть змогу об'єктивно оцінити природний капітал та водночас визначити його роль і місце в забезпеченні поступового розвитку національної економіки загалом. У цьому контексті фінансово-економічним важелям належить чи не найголовніше місце [11, с. 31]. Тобто потрібна інституціоналізація організаційних форм природокористування, в межах котрих буде забезпечено накопичення фінансових ресурсів для благоустрою природоохоронних територій і здійснення на даному ареалі діяльності, пов'язаної із залучення природно-ресурсних об'єктів у продуктивний господарський обіг.

Новою формою «зеленого» фінансування в Україні після війни, на думку М. Карліна та Н. Проць, повинно стати спільне виділення державою, територіальними громадами та бізнесом коштів на створення еко-індустріальних парків в регіонах, особливо в тих, які постраждали від російської агресії. Такі еко-індустріальні парки представляють собою спеціальні зони промислового призначення, які сприяють сталому розвитку шляхом забезпечення соціальних, економічних та екологічних параметрів у процесах вибору розташування, планування, управління та повсякденного функціонування [5]. На територіях природно-заповідного фонду спрямованість роботи

еко-індустріальних парків має бути зорієнтована на відновлення рослинності та утилізації пошкодженої війною природної сировини, зокрема некондиційної та малоліквідної деревини з метою виробництва різноманітних видів біологічного палива [2]. В межах таких еко-індустріальних парків також має відбуватися застосування сучасних технологій лісовідновлення та лісорозведення, годівлі мисливської фауни, а також формування мережі об'єктів екологічної інфраструктури.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У латентному стані перебувають теоретико-методологічні підходи стосовно диверсифікації джерел, методів та інструментів фінансування територій ПЗФ з врахуванням наслідків воєнних дій, викликів післявоєнного відновлення природних біогеоценозів та вимог ЄС стосовно розширення площі земель природоохоронного спрямування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ідентифікація форм, методів та інструментів фінансування територій ПЗФ та обґрунтування пріоритетів їх диверсифікації з врахуванням воєнних, післявоєнних та євроінтеграційних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняне законодавство, котре регулює розвиток природно-заповідної справи, ще у першій половині 90-х років минулого століття визначило фундаментальні засади фінансування територій ПЗФ. Такі фундаментальні засади і виступають теоретичною платформою подальшої диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення розбудови інфраструктури природоохоронних територій.

У Законі України «Про природно-заповідний фонд України» регламентується, що ефективна організація і функціонування природно-заповідного фонду забезпечуються на основі використання таких економічних засобів як: 1) диференційованого визначення джерел і нормативів фінансування організації та функціонування природно-заповідного фонду; 2) надання відповідним підприємствам, установам та організаціям, що забезпечують функціонування природно-заповідного фонду, податкових та інших пільг; 3) компенсації у встановленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про природно-заповідний фонд [4]. Тобто на законодавчому рівні сформовано інституційні засади урізноманітнення джерел фінансово-інвестиційного забезпечення територій ПЗФ.

Водночас відсутність схвалення комплексу підзаконних актів не дає можливості такі засади імплементувати у конкретні механізми диверсифікації джерел та методів фінансування природно-заповідної справи, що у підсумку консервує інвестиційний дефіцит у сфері природоохоронної діяльності.

Фінансування заходів щодо природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, а також ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків загальнодержавного значення здійснюється за рахунок державного бюджету України. Для цієї мети можуть також залучатися кошти місцевих бюджетів, позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій та громадян. Фінансування заходів щодо регіональних ландшафтних парків, а також ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків місцевого значення здійснюється за рахунок місцевих бюджетів. Можуть також залучатися кошти позабюджетних і благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій та громадян [4].

Прикметною рисою фінансування територій ПЗФ в останні десятиліття є, як правило, поточна, а не інвестиційна спрямованість фінансових впливів [3]. Це пов'язано з декількома чинниками, зокрема неналежним виконанням пріоритетів, котрі були закладені у базових нормативно-правових актах, що регулюють розвиток природно-заповідної справи. Зокрема, у 1994 році схвалення Постанови Верховної Ради України «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні» передбачало зміцнення фінансових засад розвитку заповідної справи.

Програмою було передбачено поліпшення фінансового забезпечення розвитку заповідної справи, в тому числі збільшення обсягів капітального будівництва, коштів на реконструкцію та капітальний ремонт основних приміщень і споруд, на придбання основного лабораторного обладнання, транспортних засобів, спеціальних машин і механізмів, створення, розширення та утримання об'єктів ПЗФ, управління ними, на проведення наукових досліджень, забезпечення діяльності наукових центрів та лабораторій та здійснення інших заходів. Основний акцент робився на централізованому фінансуванні з огляду на те, що на той час природно-заповідні активи перебували виключно у державній власності.

Для здійснення заходів, передбачених Програмою, Міністерство економіки України,

Міністерство фінансів України за поданням Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та за участю інших заінтересованих державних органів щорічно, з урахуванням економічних можливостей держави, мали визначати обсяги державних централізованих капітальних вкладень і бюджетних коштів на проведення заходів, спрямованих на збереження та розвиток природно-заповідного фонду. Водночас вже тоді для вирішення завдань, передбачених Програмою, доцільно було розширити використання коштів позабюджетних екологічних фондів, створити спеціальні фонди сприяння розвитку заповідної справи в Україні [10].

Тобто передбачалося нарощення фінансових впливів у модернізацію основних засобів природно-заповідної справи, але багаторічна поточна, а не інвестиційна спрямованість фінансового забезпечення територій ПЗФ не забезпечила виконання пріоритетів, закладених Програмою перспективного розвитку заповідної справи в Україні ще у 1994 році. Також не було забезпечено інституціоналізацію бюджетних та позабюджетних публічних фондів розвитку природно-заповідної справи, що якраз і є однією з основних причин консервації дефіциту фінансування територій ПЗФ.

Виходячи з переваг поглиблення децентралізації влади та завершення процесу створення мережі укрупнених територіальних громад, вагомою складовою фінансування територій ПЗФ виступає акумуляція фінансових ресурсів для відтворення біорізноманіття за рахунок операцій з капіталом та підприємницької діяльності органів місцевого самоврядування. Крім бюджетного фінансування природоохоронних заходів, органи місцевого самоврядування можуть залучати кошти міжнародних організацій; кошти, отримані від оренди водних об'єктів, які розташовані в межах населених пунктів громад [6].

Нинішня практика фінансування потреб територій ПЗФ свідчить, що основними джерелами фінансово-інвестиційного забезпечення проєктів розбудови мережі об'єктів екологічної інфраструктури виступають кошти держбюджету та місцевих бюджетів. Їх висока питома вага у сукупних видатках на утримання природно-заповідних фондів пов'язана з тим, що наявне інституційне підґрунтя фінансування природоохоронних територій не забезпечує результативного використання таких методів фінансово-інвестиційного забезпечення збереження, відтворення та примноження біорізноманіття як приватне інвестування, фінан-

сування на основі угод публічно-приватного партнерства, краудфандинг.

Виходячи з інституційних засад вітчизняного фінансування територій ПЗФ та враховуючи глобальні тренди фінансово-інвестиційного забезпечення природно-заповідної справи, базовими елементами фінансування територій ПРФ виступають методи та форми фінансування природоохоронних територій, котрі отримують конкретизацію та деталізацію через набір інструментів фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності. Виходячи з інституційно-власнісних аспектів функціонування територій ПЗФ, можна стверджувати, що ключовим методом фінансування потреб цих територій виступає бюджетне фінансування (рис. 1).

Бюджетне фінансування передбачає використання коштів державного та місцевих бюджетів для фінансово-інвестиційного забезпечення потреб природоохоронних територій. Внаслідок поглиблення інституційних трансформацій у сфері господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та примноження, збереження і відтворення біорізноманіття створилися інституційні люфти для використання методів позабюджетного фінансування природно-заповідної справи через залучення коштів підприємницьких структур, громадських організацій та міжнародних фінансово-кредитних організацій.

В умовах урізноманітнення форм власності та форм користування на природно-ресурсні активи, зокрема активи природоохоронних територій, при створенні відповідних інституційних передумов [1; 7; 9; 12] доцільно використати метод сек'юритизації для залучення коштів від розміщення цінних паперів, що дасть змогу забезпечити диверсифікацію джерел та методів фінансово-інвестиційного забезпечення модернізації та створення нових інфраструктурних об'єктів природоохоронних територій ПЗФ.

В умовах земельної дерегуляції та корпоратизації окремих сегментів природно-ресурсного сектору національного господарства створюються додаткові передумови для реалізації природоохоронних проєктів на основі угод публічно-приватного партнерства (ППП). Це повною мірою також стосується і природно-заповідної справи.

Розширення переліку видів послуг та робіт, котрі суб'єкти природно-заповідної справи можуть надавати на платній основі, створює можливості для збільшення власних надходжень і відповідно нарощення внутрішньо-

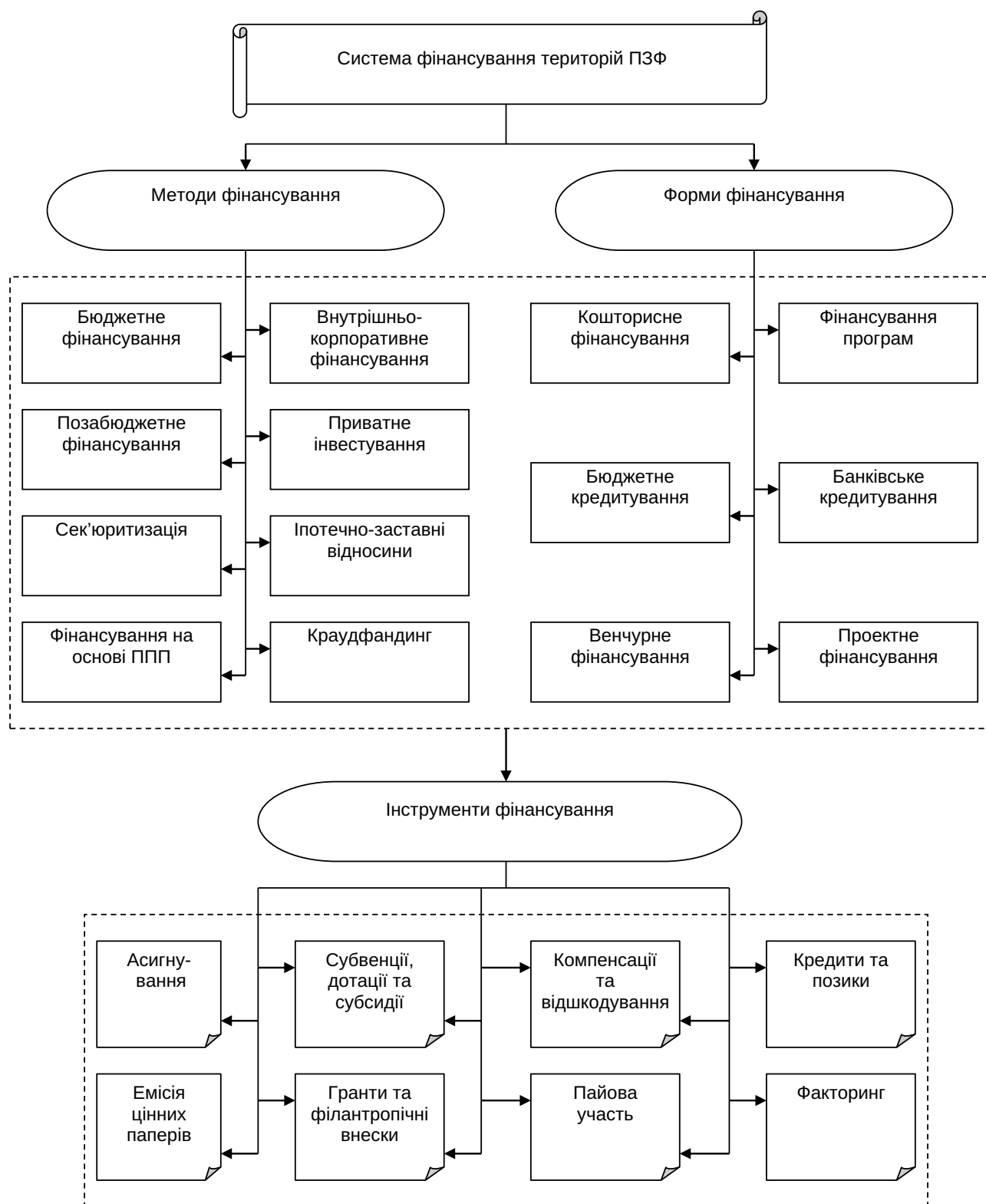

Рис. 1. Специфікація інституціоналізованих та потенційно можливих форм, методів та інструментів фінансування територій ПЗФ в Україні

Джерело: розроблено авторами

корпоративного фінансування. Входження України у глобальну та європейську природоохоронну архітектуру сформувало додаткові можливості для інституціоналізації при-

ватного інвестування проєктів розширеного відтворення, збереження та примноження біорізноманіття на територіях ПЗФ. Приватне інвестування дасть змогу доповнити публічні

фінансові ресурси, котрі спрямовуються у природно-заповідну сферу, коштами суб'єктів підприємницької діяльності і забезпечити нарощення інвестиційних впливів у розбудову мережі інфраструктурних об'єктів природоохоронної сфери.

Інституціоналізація ринку земель сільськогосподарського призначення та земельна дерегуляція створили можливості для реалізації угод розширення площі земель природоохоронного спрямування та їх інфраструктурного облаштування на основі іпотечно-заставних операцій, що дасть змогу залучити фінансові ресурси на ринку позикового капіталу. Характерною рисою диверсифікації джерел та методів фінансування потреб територій ПЗФ виступає інституціоналізація такого методу фінансового забезпечення реалізації природоохоронних проєктів як краудфандинг, який являє собою колективну співпрацю людей, що добровільно об'єднують свої кошти задля здійснення заходів з інфраструктурного прироблаштування територій ПЗФ та розбудови мережі інфраструктурних об'єктів на таких територіях.

Виходячи з того, що суб'єкти природно-заповідної справи, які є бюджетними установами, формою фінансування територій ПЗФ слід розглядати кошторисне фінансування, яке передбачає виділення державою бюджетних коштів відповідно до затверджених бюджетів та бюджетних розписів.

Розроблення державних цільових програм щодо відтворення та збереження природно-заповідного фонду може бути зумовлене необхідністю формування надійного джерела фінансування проєктів облаштування природоохоронних територій через розбудову мережі об'єктів екологічної інфраструктури. Створення такої мережі дасть можливість використати рекреаційну цінність та інші корисності природно-заповідних територій для активізації природно-ресурсного та природоохоронного підприємництва, що є вагомим чинником структурної перебудови сільської економіки та каталізатором зростання зайнятості та самозайнятості місцевого населення. Використання рекреаційної цінності територій ПЗФ дасть змогу сформувати мережу закладів для фізичної та психологічної реабілітації громадян, постраждалих внаслідок російської збройної агресії.

Розбудова мережі інфраструктурних об'єктів на територіях ПЗФ здійснюється на основі реалізації конкретних проєктів, тому формою фінансування територій ПЗФ слід

розглядати проєктне фінансування. Урізноманітнення форм фінансування територій ПЗФ здійснюється через інституціоналізацію бюджетного кредитування. Бюджетне кредитування є видом кредитних відносин, що передбачає надання коштів з бюджету на поворотній основі, з дотриманням основних принципів кредитування – терміновості, платності та цільового використання.

Окремі території ПЗФ можуть виступати ареалом впровадження еко-стартапів, тому формою фінансування територій ПЗФ слід розглядати венчурне фінансування. Принципового значення в умовах перманентного дефіциту зелених інвестицій набуває інституціоналізація права суб'єктів природно-заповідної справи функціонувати на ринку позикового капіталу, що сформує передумови для активізації банківського кредитування природоохоронних проєктів.

Інституціоналізація перерахованих методів та форм фінансування територій ПЗФ потребує схвалення комплексу підзаконних актів, які забезпечать імплементацію задекларованих у базових законодавчих актах методів, форм та джерел фінансово-інвестиційного забезпечення реалізації проєктів модернізації та реконструкції інфраструктури збереження, примноження та розширеного відтворення біорізноманіття. Це є особливо важливим для прискореної імплементації природоохоронних директив ЄС та екологічного реінжинірингу природоохоронних територій, котрі зазнали еколого-деструктивного впливу внаслідок тимчасової окупації російськими агресорами.

Методи та форми фінансування територій ПЗФ повинні отримати свою конкретизацію в інструментах фінансування такого роду територій. Такими інструментами виступають: 1) асигнування (виділені кошти з централізованих та децентралізованих джерел на потреби суб'єктів природно-заповідної справи); 2) емісія цінних паперів (випуск «зелених» облігацій місцевої позики та емісія акцій при сек'юритизації природно-ресурсних активів); 3) субвенції, дотації та субсидії (пряма та непряма бюджетна підтримка розвитку природно-заповідних територій); 4) гранти та філантропічні внески (грошові потоки у розвиток природно-заповідної справи на безповоротній основі); 5) компенсації та відшкодування (бюджетні виплати суб'єктам природокористування, котрі понесли збитки та втрати внаслідок переведення земель у статус природоохоронних територій);

б) пайова участь (одноразовий внесок суб'єктів природно-заповідної справи або інвесторів у розбудову мережі інфраструктурних об'єктів природоохоронної діяльності); 7) кредити та позики (кошти, акумульовані суб'єктами природно-заповідної справи на ринку позикового капіталу); 8) факторинг (переуступка дебіторської заборгованості).

Висновки. Дослідження показали, що ключовими елементами системи фінансування територій ПЗФ виступають методи, форми та інструменти фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення, примноження та збереження біорізноманіття на такій категорії земель. Основними методами фінансування територій ПЗФ є: бюджетне фінансування, позабюджетне фінансування, сек'юритизація, фінансування на основі ППП, внутрішньо-

корпоративне фінансування, приватне інвестування, іпотечно-заставні відносини, краудфандинг. Формами фінансування територій ПЗФ виступають: кошторисне фінансування, бюджетне кредитування, венчурне фінансування, фінансування програм, банківське кредитування, проєктне фінансування. До спектра інструментів фінансування територій ПЗФ відносяться такі інструменти: асигнування, субвенції, дотації, субсидії, компенсації і відшкодування, кредити та позики, емісія цінних паперів, гранти та філантропічні внески, пайова участь, факторинг. Перспективи подальших досліджень у даному напрямі передбачають розроблення авторського концепту удосконалення інституційного підґрунтя фінансування територій ПЗФ у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бистряков І. К. Територіальний природно-ресурсний капітал у забезпеченні конкурентоспроможності економіки України. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2014. Вип. 3(107). С. 200–209.
2. Голян В., Марчук Ю., Матрунчик Д., Карпук А., Погуляйко Ю., Недопад Г. Фінансово-інвестиційне забезпечення розбудови інноваційної інфраструктури поводження з деревними відходами на національному, регіональному та місцевому рівнях. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. Том 1(60). С. 490–510.
3. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування. Підручник. Київ : «Кондор», 2009. 465 с.
4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». Документ 2456-XII, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
5. Карлін М., Проць Н. Проблеми та необхідність «зеленого фінансування» у повоєнний період відбудови економіки України. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 3. С. 29–36.
6. Касперевич Л. В. Фінансове забезпечення природно-заповідних фондів України. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 1. С. 268–276.
7. Клиновий Д. В. Сек'юритизація природних ресурсів України як інноваційний чинник капіталізації природно-ресурсних відносин. *Концепції та механізми сучасних трансформацій на фінансовому ринку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 20-21 верес. 2013 р. м. Ірпінь. Нац. ун-т ДПС України. Ірпінь, 2012. С. 54–56.*
8. Колонтай С. М., Соколовська В. О. Залучення інвестицій в природоохоронну діяльність територій природно-заповідного фонду Одеської області. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2011. № 11. С. 90–95.
9. Пилипів В. В. Проблемні аспекти капіталізації природних ресурсів в системі територіального управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 15. С. 42–45.
10. Постанова Верховної Ради України «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні». Документ 177/94-ВР, поточна редакція. Прийняття від 22.09.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177/94-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Хвесик М. А., Бистряков І. К. Фінансово-економічні важелі капіталізації природних ресурсів у контексті забезпечення прибуткового природокористування. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 29–47.
12. Чугунов І. Я., Канєва Т. В., Любчак І. С. Фінансові інструменти реалізації Європейського зеленого курсу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3082/3005>

REFERENCES:

1. Bystriakov I. K. (2014). Terytorialnyi pryrodno-resursnyi kapital u zabezpechenni konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy [Territorial natural resource capital in ensuring the competitiveness of the Ukrainian economy]. *Sots.-ek. problemy suchas. periodu Ukrainy*, no 3(107), p. 200–209.
2. Holian V., Marchuk Yu., Matrunchyk D., Karpuk A., Pohuliaiko Yu., Nedopad H. (2025). Finansovo-investytsiine zabezpechennia rozbudovy innovatsiinoi infrastruktury povodzhennia z derevnymy vidkhodamy na natsionalnomu, rehionalnomu ta mistsevomu rivniakh [Financial and investment support for the development of innovative infrastructure for wood waste management at the national, regional and local levels]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no 1(60). p. 490–510.
3. Danylyshyn B. M., Khvesyk M. A., Holian V. A. (2009). *Ekonomika pryrodokorystuvannia*. Pidruchnyk [Economics of environmental management. Textbook]. Kyiv : «Kondor», 465 p.
4. Zakon Ukrainy «Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy». Dokument 2456-XII, chynnyi, potochna redaktsiia. Redaktsiia vid 01.02.2025 [Law of Ukraine "On the Nature Reserve Fund of Ukraine". Document 2456-XII, current, current edition. Edition dated 01.02.2025]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
5. Karlin M., Prots N. (2022). Problemy ta neobkhdnist «zelenoho finansuvannia» u povoiennyi period vidbudovy ekonomiky Ukrainy [Problems and the need for "green financing" in the post-war period of reconstruction of the Ukrainian economy]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 3, pp. 29–36.
6. Kasperevych L. V. (2016). Finansove zabezpechennia pryrodno-zapovidnykh fondiv Ukrainy [Financial support of nature reserve funds of Ukraine]. *Visnyk ZhNAEU*, no. 1, pp. 268–276.
7. Klynovi D. V. (2012). Sekiurytzatsiia pryrodnykh resursiv Ukrainy yak innovatsiinyi chynnyk kapitalizatsii pryrodno-resursnykh vidnosyn [Securitization of natural resources of Ukraine as an innovative factor of capitalization of natural resource relations]. *Kontseptsii ta mekhanizmy suchasnykh transformatsii na finansovomu rynku: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. 20-21 veres. 2013 r. m. Irpin. Nats. un-t DPS Ukrainy*. Irpin, pp. 54–56.
8. Kolontai S. M., Sokolovska V. O. (2011). Zaluchennia investysii v pryrodookhoronnu diialnist terytorii pryrodno-zapovidnoho fondu Odeskoï oblasti [Attracting investments in environmental protection activities of the territories of the nature reserve fund of Odessa region]. *Visnyk Odeskoho derzhavnoho ekolohichnoho universytetu*, no. 11, p. 90–95.
9. Pylypiv V. V. (2011). Problemni aspekty kapitalizatsii pryrodnykh resursiv v systemi terytorialnoho upravlinnia [Problematic aspects of capitalization of natural resources in the system of territorial management]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 15, p. 42–45.
10. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro Prohamu perspektyvnoho rozvytku zapovidnoi spravy v Ukraini». Dokument 177/94-VR, potochna redaktsiia. Pryniattia vid 22.09.1994 [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Program for the Prospective Development of the Nature Reserves in Ukraine". Document 177/94-VR, current version. Adopted on 09/22/1994]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177/94-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Khvesyk M. A., Bystriakov I. K. (2014). Finansovo-ekonomichni vazheli kapitalizatsii pryrodnykh resursiv u konteksti zabezpechennia prybutkovoho pryrodokorystuvannia [Financial and Economic Levers of Capitalization of Natural Resources in the Context of Ensuring Profitable Nature Management]. *Finansy Ukrainy*, no. 5, p. 29–47.
12. Chuhunov I. Ia., Kanieva T. V., Liubchak I. S. (2023). Finansovi instrumenty realizatsii Yevropeiskoho zelenoho kursu v Ukraini [Financial Instruments for the Implementation of the European Green Deal in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no 56. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3082/3005>